

## Kadınsız bir devrim: Ekim 1917

Engin Erkiner tarafından yazıldı  
Pazartesi, 22 Şubat 2021 22:13 -

---

Sık olarak duyarız: kadınsız devrim olmaz diye... 20. yüzyılın ilk devrimi, Ekim 1917 kadınsız bir devrimdir. Bunu hiç kadın yoktu anlamında söylemiyorum, kadınların rolü oldukça geri plandadır.

Bir kadının biyografisini anlatırken 1917 Ekim devrimiyle ilgili önemli bilgiler de veren Inessa Armand kitabından birkaç rakam:

- 1917'de Bolşevik Partisi'nin üyelerinin sadece yüzde 2'si kadındı

- Devrimin merkezi olan Petograd'da fabrika işçilerinin üçte biri kadınlardan oluşurken, Fabrika Komiteleri Konferansı'na katılan delegelerin sadece yüzde 4'ü kadındı. (S. 235)

- Petograd sovyetindeki kadın sayısı 1917'de üç kişiydi. Bu sayı Haziran 1918'de 27, Temmuz 1919'da 307, 1920 yılında ise 400 kişi olmuştur. Bu rakamların gösterdiği gerçek, kadınların iktidar ele geçirildikten sonra ve iç savaşın sonlarına doğru devrime –en azından devrimin merkezi Petograd'da- kitlesel katılmaya başladıklarıdır.

- Hepimiz Ekim 1917 devriminin tarihini değişik kaynaklardan defalarca okuduk. Bolşevikler özellikle işçi ve asker elbisesi içindeki köylü temsilcilerinden oluşan Petograd sovyetinde çoğunluğu ele geçirmeyi hedefliyorlardı. Bu amaca ulaşıncaya kısa süren ayaklanma gerçekleşti ve iktidar ele geçirildi.

Askerler tümüyle erkek olduklarına göre Petograd sovyetinde kadınların oranı çok azdır.

Rusya yarı feodal bir ülkedir ve nüfusun büyük bölümü köylerde yaşamaktadır. Bolşeviklerin köylü kadınlar arasında çalışması neredeyse yoktur.

Petograd'daki kadın işçiler arasındaki çalışma ise özellikle Şubat 1917 devriminden sonra ağır aksak başlayacaktır. Daha önce kadın işçilere yönelik bir gazete çıkarılmıştır ama ömrü kısa sürmüştür. Ek olarak parti öncelikle Kollontay ve daha az oranda Armand tarafından savunulan özerk kadın örgütlenmesini kabul etmemektedir. Almanya SPD'sindeki gibi parti içinde bir bölüm olarak kadın örgütlenmesi ise itirazların üstesinden gelinerek hayata geçirilebilmiştir.

İtirazların gerekçesi şöyledir: yaptığınız işçi hareketini bölmektir, bir burjuva akımı olan feminizmdir.

Armand devrimden sonra Moskova'da feministlerin bir toplantısına katılır ve "sizinle hiçbir ortak yanımız yoktur" diyerek toplantıyı terk eder.

Kadınların devrime katılması devrimden sonra hızla artar. Devrim kadınlarla ilgili özellikle evlilik ve miras konusunda önemli reformlar yapar, ek olarak önceden bilinmeyen bir şey olur ve kadınlar iç savaşta orduya önce hastabakıcı, ardından az orada da olsa muharip olarak katılmaya başlarlar.

Kızıl Ordu'ya katılım özellikle İkinci Dünya Savaşı'nda iyice artacaktır. Svetlana Aleksiyeviç "**Kadın Yok Savaşın Yüzünde**"

kitabında ordudaki kadınları anlatır. Kadınların yoğun katılımı Rusçaya yeni kelimeler eklenmesine neden olur. Daha önce piyade sadece erkektir, kadın piyadeyi anlatan kelime çıkar. Keza kadın tankçı, kadın topçu, kadın savaş pilotunu anlatan kelimeler ortaya çıkacaktır. (Rusça bilmiyorum ama anladığım kadarıyla bu dilde de Almanca ve Fransızcada olduğu gibi masculin-feminin bulunuyor. Mesela Almancada kadın ya da erkek işçi kelimeleri farklıdır).

Bolşevikler Ekim 1917 devriminden sonra kadın işçiler ve genel olarak kadınlar arasında çalışmanın önemini kavrarlar ve partiye katılan kadın sayısı artar. Ama bu durum devrimin büyük oranda erkeklerin eseri olduğunu, kadınların geri planda destek oldukları gerçeğini ortadan kaldırmaz. Parti merkez komitesine girebilen tek kadın da Kollontay'dır.

Petograd'da bile kadın işçiler arasındaki çalışma bu kadar geri ise, köylerdeki durum kolayca tahmin edilebilir. Kırsal alanda değer yargıları daha ataerkildir.

Önceki birkaç yazıda da sözünü etmiştim; Ekim devrimiyle ilgili bilgimiz hayli eksiktir. Bu devrimin tarihi epeyce düzeltilerek kitabına uydurulmuştur.

1974'te yazdığım **Rus Devriminden Çıkan Dersler** broşüründe Ekim devriminin aslında burjuva demokratik devrim olduğunu savunmuştum (Bkz.

### **40 yıl sonra TDAS**

içinde;

[www.tdas1.blogspot.com](http://www.tdas1.blogspot.com)

adresindedir). Hem doğru hem yanlıştı. Yanlıştı çünkü burjuvaziyi devirdiği için sosyalist bir devrimdi. Doğruydu çünkü o yıllarda sosyalist içerikli demokratik devrim anlayışını bilmediğim için devrimin işçi sınıfı ile yoksul köylülükten daha geniş bir ittifak tarafından yapılmasını dikkate almıştım.

Yıllar sonra Ekim devrimini işçilerle yoksul köylülerin değil, işçilerle asker elbisesi içindeki köylülerin yaptığını anlayacak ve bunu **Geleceğe Dönüş** kitabında ifade edecektim.

Yarı feodal bir ülke olan Rusya'da köylülük ordunun yoksul köylülerden oluşmasını sağlayacak kadar ayrılmamıştı. İşçilerin yanında sosyalist devrimin diğer gücü köylülüktü.

Keza yıllarca Sovyet devriminin kısa sürdüğünü sandık. Kısa sovyetik ayaklanma-uzun halk savaşı ikilemi içinde kaldık. İktidarın Petograd ve Moskova'da ele geçirilmesi kısıydı ama dünyanın altıda birini kaplayan ülkeye iç savaş ile yayılması üç yıl almıştı. İç savaş esas olarak üç yıl sürüyor, ufak tefek çatışmalar daha sonra da oluyor ama esas olarak üç yıl sürüyor. Daha önce beş yıl demiştim, düzelttim.

Her durumda Sovyet devrimi uzun süren bir devrimdir, mesela Küba devriminden daha uzundur. İç savaş esas olarak kırlarda yürüdüğü için köylülüğün desteği önemlidir. Burada Mahir Çayan'ın deyişiyle "temel savaş alanı kırlardır", birkaç kentte iktidar zaten alınmıştır. Temel güç de köylülüktür, kırlarda tarım işçisi ve yoksul köylü çok azdır.

İktidardaki sosyalizmin ya da reel sosyalizmin kadınların koşullarını değişik yönlerden iyileştirdiği, kadınların toplumsal hayatta daha aktif oldukları ama bu toplumların yine de esas

## Kadınsız bir devrim: Ekim 1917

Engin Erkiner tarafından yazıldı  
Pazartesi, 22 Şubat 2021 22:13 -

---

olarak erkek toplumları olarak kaldıkları belirtilebilir.

Ekim devrimi başta olmak üzere sosyalist devrimlerde erkekler bu kadar ön planda, kadınlar bu kadar geri planda oluyorsa, sonrasındaki gelişmeyi de anormal görmemek gerekir. Sosyalist toplumlarda kadınların durumu birçok yönden iyileşmiştir ama yetmemiştir denilebilir.

20. yüzyıl sosyalizminin (iktidarda olan ve olmayan) tarihinin genel özelliklerini anlamaya çalıştığınızda karşınıza çıkan olgulardan bir tanesi, bir cinsin açık egemenliğidir. Bu egemenlik iktidardaki sosyalizm süreci içinde azalmakla birlikte yine belirgin olarak kalmıştır.

Eski bir yazıda anlatmıştım, tekrarlayayım:

Ekim devriminin 70. yılında (1987) Moskova'da büyük bir toplantı yapılmıştı. Toplantıya Çin Komünist Partisi ve Arnavutluk Komünist Partisi dışında dünyanın bütün komünist partilerinden ve onların ittifaklarından temsilciler katılmıştı. (Almanya'dan Yeşiller de vardı.) Ben de Sol Birlik heyeti içindeydim.

Büyük salonda sıkışık düzen oturan yaklaşık 200 kişi vardı ve bunların en fazla 20 tanesi kadındı. Ekim devriminden 70 yıl sonra dünya sosyalist ve şu veya bu şekilde ilerici hareketinin durumu buydu.

Reel sosyalizmde iyi ve kötü hayata geçirilen birçok uygulamada erkekler belirgin olarak ağır basar. İyide de onlar ön plandadır, kötüde de...

Bu konuda kaynaklar sürekli artıyor ve yazıldıkları neredeyse tek dil var: İngilizce. Ekim devrimi öncesinde Rusya'da kadın hareketini araştırmak kimin aklına gelir, dahası bu konuda yüksek lisans tezleri yazılır? Rusya'da devrim öncesindeki kadın çalışmalarında Menşeviklerin ve feministlerin hakim olduğunu okuduğum bu biyografiden öğrendim.

20. yüzyıl başlarında uluslararası sosyalist hareketin kadınları denilince akla gelen isimler

## Kadınsız bir devrim: Ekim 1917

Engin Erkiner tarafından yazıldı  
Pazartesi, 22 Şubat 2021 22:13 -

---

şöyledir: Emma Goldman (anarşisttir ama olsun), Vera Zazuliç, Alexandra Kollontay, Inesse Armand, Nadezhda Krupskaya, Rosa Luxemburg, Clara Zetkin.

Hepsi bu kadar değil, geri planda başka isimler de var ama sonuç olarak epeyce azlar. Hepsinin ortak özelliği şöyledir: feminizmi kesinlikle reddederler, erkekler arasında kendilerine yer açmasını bilirler ve kendilerini kabul ettirmekte –engellemelere rağmen- zorlanmazlar, yetenekli kadınlardır, toplumun ahlak yargılarına aldırmadan istedikleri gibi yaşarlar...

Geride ise çoğu okuma-yazma bilmeyen, politik mücadeleden uzak ve ancak erkeklere destek olarak işlevli olabilen az olmayan sayıda kadın vardır.